

Analysis of Cultural and Social Barriers in the Politics of National Divisions with Emphasis on Ethnic Identity (A Case Study: Sistan and Baluchestan Province)

Vahid Kiani^{1*}, Ali Ashrafi², Rashed Sandakzahi³

1. Assistant Professor of Political Geography, Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, University of Birjand, Birjand, Iran.
2. Assistant Professor of Remote Sensing and GIS, Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, University of Birjand, Birjand, Iran
3. MA Graduate in Political Geography, University of Birjand, Birjand, Iran.

Received: 2025-11-25

Accepted: 2026-02-08

Extended Abstract

Introduction

The provincial division of Sistan and Baluchistan in southeastern Iran is a critically important administrative strategy aimed at enhancing regional governance, optimizing resource allocation, and promoting balanced socio-economic development across a large and culturally diverse province. However, the process is fraught with complex cultural and social barriers that hinder smooth implementation. These barriers center on concerns of ethnic identity preservation, the homogeneity of geographic and administrative unity, and institutional trust, particularly among the local Baloch community. This study posits that a nuanced understanding of these socio-cultural impediments, grounded in the lived experiences and perceptions of the local population, is essential for enabling effective, equitable, and sustainable administrative reforms.

While prior studies predominantly assessed historical, political, or economic

* Corresponding author, Email: vkiani@birjand.ac.ir

1 <https://orcid.org/0000-0003-0927-5054>

2 <https://orcid.org/0000-0002-7282-4776>

Copyright© 2026. TMU Press. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format) and Adapt (remix, transform, and build upon the material) under the Attribution-NonCommercial terms.

dimensions of provincial division, this research uniquely foregrounds the perspectives of the local Baloch community, employing an empirically rigorous approach to elucidate how cultural values and social dynamics shape policy receptivity and acceptance. This paper also aims to fill a literature gap by synthesizing socio-cultural insights with quantitative analysis, facilitating evidence-based policy interventions that can better address the concerns and aspirations of local stakeholders.

Methodology

Adopting a descriptive-analytical research design, data were collected through a survey-based approach targeting a purposive sample of 330 individuals from the Baloch ethnic group, aged 18 years and above, residing in six key counties within the province. The instrument for data collection was a researcher-crafted questionnaire, developed through a comprehensive literature review and validated by domain experts for content validity and reliability (Cronbach's alpha > 0.9). The questionnaire captured dimensions related to cultural and social barriers impacting provincial division, structured into specific thematic constructs.

Data analysis employed both parametric and non-parametric statistical techniques including one-sample t-tests, binomial tests, and Friedman's test, carried out via SPSS software. These methods provided robust inferential assessments of the significance and priority of each barrier category from the perspective of the respondents. The sample demographic and geographical distribution ensure representativeness and increased external validity of findings.

Ethical safeguards such as informed consent, confidentiality assurances, and voluntary participation protocols were rigorously maintained throughout the data collection process, ensuring authentic and unbiased participant responses.

Results and Discussion

The analysis reveals that cultural barriers prevail as major obstacles to the provincial division initiative. Notably, apprehensions regarding the renaming of the province surfaced as critical, reflecting anxieties over eroding identity markers. Similarly, fears related to the fragmentation and loss of geographic unity were prominent, given the province's historically interconnected cultural landscape. The potential distortion or loss of a cohesive cultural identity was also repeatedly emphasized by respondents.

On the social front, pervasive distrust toward central governmental institutions and perceived inefficiencies in public service delivery constitute significant deterrents. Participants highlighted systemic issues such as flawed budget allocation and social deprivation, which exacerbate feelings of marginalization and undermine support for administrative changes. These socio-political dynamics contribute to skepticism regarding the state's intentions and question the equitable benefits of provincial division.

Statistical evidence confirms that all measured barriers have a significant and meaningful impact well exceeding average thresholds. The findings align with contemporary political geography and ethnic studies frameworks, underscoring that administrative boundaries must be sensitively designed to reflect cultural and social realities to foster stability and acceptance.

Furthermore, the research compares international case studies to underscore the importance of participatory governance and culturally congruent territorial delineations. Such models have demonstrated enhanced developmental outcomes and reduced ethnic tensions in multi-ethnic contexts, suggesting valuable lessons for the Sistan and Baluchistan case.

Conclusion

This study conclusively affirms that socio-cultural barriers must be central considerations in any provincial division policy deliberations in Sistan and Baluchistan. Policymakers are urged to prioritize community engagement mechanisms that authentically incorporate local perspectives, thereby legitimizing the division process and ensuring its sustainability. Recognizing and preserving ethnic identities, coupled with transparent and responsive governance, are essential to building the trust and goodwill required for successful administrative restructuring.

By addressing the identified barriers effectively, it is possible to mitigate ethnic and social tensions, promote social cohesion, and catalyze balanced regional development. This approach not only aligns administrative structures with socio-cultural realities but also contributes decisively to lasting peace and prosperity in the region.

Future research should focus on longitudinal assessments of implemented policies and deeper qualitative investigations into community narratives to further enrich understanding and enhance adaptive governance strategies. The integrative methodology and comprehensive findings here contribute significantly to both academic discourses and practical policymaking in politically sensitive multi-ethnic regions.

Keywords: Cultural barriers, social barriers, provincial division, Baloch local community, ethnic identity, regional development

تحلیل موانع فرهنگی و اجتماعی در سیاست تقسیمات کشوری با تأکید بر هویت قومی (مطالعه موردی: استان سیستان و بلوچستان)

وحید کیانی^{۱*}، علی اشرفی^۲، راشد سندک زهی^۳

۱. استادیار جغرافیای سیاسی، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران
۲. استادیار سنجش از دور و GIS، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران
۳. دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۱۹

دریافت: ۱۴۰۴/۰۹/۰۴

چکیده

تقسیمات کشوری به عنوان ابزاری کلیدی در برنامه‌ریزی‌های مدیریتی و توسعه متوازن، نقش مهمی در کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای دارد. استان سیستان و بلوچستان به عنوان یکی از پهناورترین و متنوع‌ترین استان‌های ایران، با چالش‌های فرهنگی و اجتماعی در فرآیند تقسیمات استانی مواجه است. اهمیت این پژوهش در بررسی موانع فرهنگی و اجتماعی تقسیم استان از منظر جامعه محلی است که می‌تواند به درک بهتر پیامدهای احتمالی و ارائه راهکارهای مناسب کمک کند. هدف اصلی پژوهش، شناسایی و تحلیل موانع فرهنگی و اجتماعی تأثیرگذار بر تقسیم استان سیستان و بلوچستان با تأکید بر دیدگاه جامعه محلی است. سوال اصلی پژوهش این است که موانع فرهنگی و اجتماعی موثر بر تقسیم استان از دیدگاه جامعه محلی بلوچ کدامند و این موانع تا چه اندازه بر فرآیند تصمیم‌گیری‌های تقسیمات کشوری تأثیر می‌گذارند؟ پژوهش حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی و با رویکرد پیمایشی است. جامعه آماری شامل افراد بالای ۱۸ سال قوم بلوچ در شش شهرستان اصلی استان بوده که نمونه‌ای ۳۳۰ نفری با روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده است. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته جمع‌آوری و با بهره‌گیری از آزمون‌های آماری پارامتریک و ناپارامتریک (آزمون دوجمله‌ای، آزمون T تک نمونه‌ای و آزمون فریدمن) تحلیل شده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد که موانع فرهنگی مانند تغییر نام استان، ضعف در وحدت جغرافیایی و مخدوش شدن هویت فرهنگی، و موانع اجتماعی شامل خدمت‌رسانی ضعیف، سیستم برنامه و بودجه کشور و کم‌برخورداري اجتماعی، مهم‌ترین عوامل بازدارنده تقسیم استان از دیدگاه جامعه محلی هستند. همچنین، تأثیر این موانع به‌طور معناداری بالاتر از حد متوسط ارزیابی شد. نتایج پژوهش بر ضرورت توجه ویژه به موانع فرهنگی و اجتماعی در تصمیم‌گیری‌های تقسیمات کشوری تأکید دارد تا از تشدید تنش‌های قومی و اجتماعی جلوگیری شود و توسعه متوازن منطقه‌ای تحقق یابد.

واژگان کلیدی: موانع فرهنگی، موانع اجتماعی، تقسیم استان، جامعه محلی بلوچ، هویت قومی و توسعه منطقه‌ای.

۱. مقدمه

تقسیمات کشوری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه، نقش به‌سزایی در تحقق عدالت منطقه‌ای و ارتقاء کیفیت خدمات عمومی ایفا می‌کند (Rodríguez-Pose, 2018: 195). استان سیستان و بلوچستان به‌عنوان دومین استان پهناور ایران، با جمعیتی متنوع و پراکنده در گستره‌ای بیش از هزار کیلومتر، با چالش‌هایی در حوزه مدیریت و توسعه مواجه است. این استان که ترکیبی از اقوام سیستانی و بلوچ با تفاوت‌های فرهنگی، مذهبی و زبانی دارد، به دلیل وسعت جغرافیایی و ضعف در توازن توسعه‌ای، موضوع بحث در سیاست‌های تقسیمات کشوری بوده است.

طرح تقسیم استان سیستان و بلوچستان به چند استان مستقل، با هدف تسهیل مدیریت، افزایش بهره‌وری و توسعه متوازن مطرح شده است؛ اما این طرح با موانع فرهنگی و اجتماعی مواجه است که از دیدگاه جامعه محلی قابل توجه است. هویت قومی و مذهبی، تعصبات فرهنگی، و نگرانی از تضعیف وحدت جغرافیایی از مهمترین عوامل مقاومت در برابر این تقسیمات است.

مطالعات نشان می‌دهد که ضعف یا عدم توجه به دیدگاه‌های جامعه محلی و موانع فرهنگی - اجتماعی می‌تواند منجر به تنش‌های قومی و کاهش اثربخشی سیاست‌های تقسیمات کشوری شود. بنابراین، بررسی دقیق این موانع از منظر جامعه محلی ضروری است تا سیاست‌گذاران بتوانند راهکارهای متناسب با واقعیت‌های فرهنگی و اجتماعی منطقه ارائه دهند. از این رو، مسئله اصلی تحقیق حاضر آن است که فرآیند طرح‌ریزی و اجرای تقسیم استان سیستان و بلوچستان، بدون شناخت و لحاظ کردن موانع فرهنگی و اجتماعی حاکم بر جامعه محلی، با چالش‌هایی در تحقق توسعه متوازن، کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای و جلوگیری از تشدید تنش‌های قومی و هویتی مواجه است. به‌ویژه این پرسش مطرح است که هر یک از مؤلفه‌های فرهنگی مانند نگرانی نسبت به تضعیف هویت قومی و مذهبی، تغییر نام و تضعیف وحدت جغرافیایی استان، و مؤلفه‌های اجتماعی از جمله ضعف اعتماد به حکومت، احساس کم‌برخورداری، نابرابری در ارائه خدمات و ضعف سرمایه اجتماعی تا چه اندازه و با چه اولویتی بر نگرش جامعه محلی نسبت به تقسیم استان اثر می‌گذارند و چگونه می‌توان با شناسایی و تحلیل این موانع، زمینه را برای اتخاذ تصمیمات واقع‌بینانه‌تر در سیاست‌های تقسیمات کشوری و برنامه‌ریزی توسعه منطقه‌ای در سیستان و بلوچستان فراهم کرد.

۲. پیشینه تحقیق

اخباری و یداللهی (۲۰۰۵) در مقاله «فرآیند تصمیم‌گیری تقسیم استان خراسان و اثرات سیاسی و اقتصادی آن» به تحلیل پیامدهای تقسیم خراسان به چند استان پرداختند. هدف پژوهش، ارزیابی اثرات سیاسی، امنیتی و اقتصادی این تصمیم اداری بر منطقه و جامعه محلی بود. یافته‌ها نشان داد که تقسیم استان خراسان ضمن داشتن برخی آثار مثبت،

به بروز پیامدهای منفی امنیتی و کاهش اعتماد عمومی به نظام تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری منجر شده است. عارفی، میره‌ای و زیاری (۲۰۱۵) در مقاله «بررسی توسعه نامتوازن و تحولات آن در نواحی جغرافیایی ایران (مطالعه موردی: استان لرستان)»، نابرابری‌های بین‌نواحی استان لرستان را تحلیل کردند. هدف، سنجش وضعیت توسعه‌یافتگی با ۴۰ شاخص در ۶ متغیر و بررسی روند نابرابری‌ها بود. با روش ویکور و ضرایب تمرکز، ضعف سیاست‌های تمرکززدایی و نقش تصمیمات سیاسی در تداوم کم‌برخورداری حاشیه‌ای را نشان داد. تقویت بخش‌های حاشیه‌ای برای تعادل توسعه پیشنهاد شد.

متقی، قربانی سپهر و امیری (۲۰۱۹) در مقاله «تحلیل عوامل مؤثر بر ارتقاء سطوح تقسیمات کشوری (نمونه موردی: شهرهای استان چهارمحال و بختیاری)»، عوامل ارتقای سلسله‌مراتب اداری را بررسی کردند. هدف، شناسایی عوامل مؤثر مانند کم‌برخورداری، موقعیت جغرافیایی و دسترسی نامناسب بود. یافته‌ها بر ضرورت تقسیمات برای بهره‌برداری بهتر از استعدادهای منطقه‌ای تأکید داشت.

پورموسوی، میرزاده کوهشاهی و رهنما قره‌خاننگلو (۲۰۰۸) در مقاله «سازماندهی سیاسی فضا و نواحی فرهنگی و کارکردی در ایران» عدم انطباق نواحی فرهنگی و اداری را واکاوی کردند. هدف، شناخت حدود نواحی فرهنگی و علل ناهمگونی بود. با روش توصیفی - تحلیلی، ملاحظات اداری و امنیتی را عامل کنترل واگرایی اما توسعه نامتوازن دانستند. نتایج دوگانه تقویت همبستگی ملی و قطبی‌سازی قدرت را نشان داد.

عبدی فتح‌آباد، صفوی همامی، حسین بر و نامدرازاده (۲۰۲۴) در مقاله «تبیین الزامات ناحیه‌ای در توسعه چابهار» الزامات توسعه منطقه‌ای را با تمرکز بر جامعه بلوچ بررسی کردند. هدف، شناسایی ۸ گزاره کلیدی مانند امنیت ناحیه‌ای، عدالت فضایی و ثبات تقسیماتی بود. با روش گراندد تئوری و مصاحبه‌های میدانی، توجه به مطالبات محلی را برای همگرایی و امنیت ضروری دانستند.

غلامرضایی و حسن‌آبادی (۲۰۱۷) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی و تحلیل نظام تقسیمات کشوری در ایران با تأکید بر متغیرهای علمی و جغرافیایی: مطالعه موردی استان سیستان و بلوچستان» به ارزیابی کارآمدی نظام تقسیمات کشوری ایران پرداختند. هدف اصلی پژوهش، بررسی کیفیت نظام تقسیمات با تمرکز بر متغیرهای علمی و جغرافیایی و ارائه مدل مطلوب بر اساس این معیارها بود. یافته‌ها نشان داد که نظام تقسیمات کشوری ایران عمدتاً سیاسی و جمعیتی محور است و تأثیر اندکی از متغیرهای علمی و جغرافیایی در آن مشاهده می‌شود؛ بنابراین پیشنهاد مدل علمی-جغرافیایی برای بهبود کارآمدی ارائه شد.

ولیعقلی‌زاده و یوسفی شاتوری (۲۰۲۲) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی و تحلیل مشکلات تقسیمات اداری - سرزمینی در ایران معاصر» به شناخت مشکلات عمده تقسیمات کشوری در چارچوب حکمرانی بسیط متمرکز پرداختند. هدف پژوهش، شناسایی مشکلات ناشی از ساختار متمرکز مانند بی‌توجهی به عدالت فضایی، ضعف توسعه ملی، رخنه عوامل

غیررسمی و ناهمگنی جغرافیایی بود. این مطالعه با روش توصیفی - تحلیلی، الگوی حکمرانی بسیط غیرمتمرکز را به عنوان راهکار مناسب پیشنهاد کرد. یافته‌ها نشان داد تمرکزگرایی سیاسی - فضایی، همبستگی ملی و کارآمدی اداری را تضعیف کرده است.

هه (۲۰۲۲) در مقاله‌ای با عنوان «اصلاحات سرزمینی فراملی و ظرفیت دولت: شواهدی از جهان در حال توسعه» به بررسی تأثیر طراحی تقسیمات اداری اولیه بر ظرفیت اجرایی دولت در کشورهای در حال توسعه پرداخته است. هدف اصلی پژوهش، سنجش رابطه بین میزان خردشدگی واحدهای حکمرانی محلی و ظرفیت دولت در اجرای سیاست‌ها در بازه زمانی ۱۹۶۰ تا ۲۰۱۲ در ۱۳۲ کشور بوده است. یافته‌ها حاکی از یک رابطه U معکوس بین سطح خردشدگی و ظرفیت دولت است که بر وجود نوعی موازنه در طراحی تقسیمات کشوری دلالت می‌کند و نشان می‌دهد که تمرکز بیش از حد و خردشدگی افراطی هر دو می‌توانند کارآمدی حکمرانی را تضعیف کنند.

تانهم، هوگ و مارکس (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با عنوان «معماری سرزمینی دولت» به تبیین ساختار سرزمینی دولت در بستر حکمرانی چندسطحی می‌پردازند. هدف آن‌ها نشان دادن این است که چگونه انتقال اختیارات به سطوح فراملی و فراملی، ساختار دولت ملی را به سمت حکمرانی چندسطحی و سیال سوق داده است. از نظر روش‌شناسی، مقاله رویکردی مفهومی-نظری دارد و با اتکا به ادبیات موجود و شواهد تجربی منتخب، تنش میان منطق کارکردی مقیاس در اقتصاد جهانی شده و مطالبات خود حکمرانی جمعی را صورت‌بندی می‌کند. یافته‌های تحلیلی مقاله نشان می‌دهد که حکمرانی فراملی و فراملی پدیده‌هایی مجزا نیستند، بلکه در قالب معماری سرزمینی سیالی به هم پیوسته‌اند و پیامدهای مهمی برای سیاست‌گذاری، سیاست و ساختار حکمرانی دارند.

آرایوگلو (۲۰۰۹) در مقاله‌ای با عنوان «انسجام سرزمینی و الگوی اروپایی جامعه» تحول مفهوم انسجام سرزمینی را در چارچوب ادغام اروپایی و در تقابل با الگوی توسعه آمریکایی بررسی می‌کند. هدف پژوهش، واکاوی ابعاد هنجاری «الگوی اروپایی» با تأکید بر توازن میان رشد اقتصادی و رفاه اجتماعی و پیامدهای آن برای انسجام فضایی و اجتماعی است. یافته‌ها نشان می‌دهد که انسجام سرزمینی در گفتمان اروپایی با آرمان عدالت اجتماعی و فضایی گره خورده است، اما در عمل با چالش‌های ایدئولوژیک و انواع طرح‌های سرزمینی مواجه می‌شود و بر ضرورت توجه هم‌زمان به ابعاد اجتماعی، فضایی و سیاسی در سیاست‌گذاری سرزمینی تأکید می‌کند.

تفاوت اصلی تحقیق حاضر با مطالعات پیشین در تمرکز مستقیم و نظام‌مند آن بر «موانع فرهنگی و اجتماعی» تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی بلوچ است. اغلب پژوهش‌های قبلی یا به سطح ملی تقسیمات کشوری پرداخته‌اند، یا بر ابعاد اداری، سیاسی، اقتصادی و فنی نظیر همگنی فضایی، معیارهای علمی ناحیه‌بندی و آثار امنیتی و توسعه‌ای تمرکز داشته‌اند و بُعد فرهنگی - هویتی و احساسات اجتماعی ساکنان را به صورت میدانی و کمی بررسی نکرده‌اند. در این تحقیق، نه فقط خود «اصل تقسیم استان» بلکه حساسیت‌های هویتی، ترس از تضعیف وحدت

جغرافیایی، نگرانی نسبت به تغییر نام و جایگاه نمادین استان، و همچنین بی‌اعتمادی به حکومت، احساس محرومیت و ضعف سرمایه اجتماعی، با ابزار پرسشنامه و آزمون‌های آماری در جامعه محلی سنجیده شده است. نوآوری دیگر پژوهش، اولویت‌بندی تجربی موانع بر اساس قضاوت مردم و تبدیل آن‌ها به شاخص‌های قابل اندازه‌گیری برای سیاست‌گذاران است. تحقیقات قبلی بیشتر به صورت مفهومی، تاریخی یا کارشناسی از بالا به پایین به موضوع پرداخته‌اند. لذا، مطالعه حاضر شکاف ادبیات نظری تقسیمات کشوری و واقعیت ذهنی و عاطفی جامعه محلی سیستان و بلوچستان را پر کرده و تصویری مناسب و بومی از ریسک‌ها و ظرفیت‌های اجتماعی طرح تقسیم استان ارائه می‌دهد.

۳. روش تحقیق

پژوهش حاضر با رویکرد توصیفی - تحلیلی و با هدف بررسی موانع فرهنگی و اجتماعی تقسیم استان سیستان و بلوچستان از منظر جامعه محلی انجام شده است. جامعه آماری شامل افراد بالای ۱۸ سال قوم بلوچ در این استان بوده که با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه ۲۴۶ نفر محاسبه و به منظور افزایش دقت به ۳۳۰ نفر افزایش یافته است (جدول ۲). نمونه‌گیری به روش تصادفی خوشه‌ای انجام شده است؛ ابتدا شش شهرستان اصلی به عنوان خوشه‌های طبیعی انتخاب و سپس در هر خوشه، افراد بالای ۱۸ سال قوم بلوچ به صورت تصادفی نمونه‌گیری شدند. تمرکز بر قوم بلوچ به این دلیل است که یکی از اقوام بزرگ استان و بیشترین حساسیت‌های هویتی-فرهنگی نسبت به طرح تقسیم استان (تغییر نام، وحدت جغرافیایی و هویت بلوچ) را دارد. ماهیت اصلی مقاله به نقش و جایگاه جامعه محلی در امر تقسیمات کشوری اختصاص دارد و قوم بلوچ به عنوان یکی از جامعه محلی تاثیرگذار در استان مورد بررسی قرار گرفته است. روایی پرسشنامه با نظرخواهی از اساتید و پایایی آن با آلفای کرونباخ (۰,۹۵۵) تأیید شده است (جدول ۳). داده‌ها با نرم‌افزار SPSS و با استفاده از آمار توصیفی و آزمون‌های استنباطی مانند آزمون T تک‌نمونه‌ای، آزمون دووجهی و آزمون فریدمن تحلیل شده‌اند. این روش امکان بررسی جامع و دقیق دیدگاه جامعه محلی نسبت به موانع فرهنگی و اجتماعی تقسیم استان را فراهم می‌کند.

جدول ۱: اطلاعات جامعه آماری پژوهش

شهرستان‌های مورد مطالعه	کل جمعیت شهرستان‌ها	جمعیت بالای ۱۸ سال شهرستان‌ها به‌طور تقریبی	نمونه انتخاب‌شده از جمعیت بالای ۱۸ سال شهرستان‌های مورد مطالعه
سراوان	۱۹۱۶۶۱	۱۷۶۹۶۵	۶۰
خاش	۱۷۳۸۲۱	۱۶۰۴۹۳	۵۴
مهرستان	۷۰۵۷۹	۶۵۱۶۷	۲۲
چابهار	۲۸۳۲۰۴	۲۶۱۴۸۸	۸۸

شهرستان‌های مورد مطالعه	کل جمعیت شهرستان‌ها	جمعیت بالای ۱۸ سال شهرستان‌ها به‌طور تقریبی	نمونه انتخاب‌شده از جمعیت بالای ۱۸ سال شهرستان‌های مورد مطالعه
ایران‌شهر	۲۵۴۳۱۴	۲۳۴۸۱۴	۷۹
سیب و سوران	۸۵۰۹۵	۷۸۵۷۰	۲۷
جمعیت کل	۱۰۵۸۶۷۴	۹۷۷۴۹۷	۳۳۰

توضیح این‌که دلیل انتخاب این شش شهرستان به جمعیت بالای قوم بلوچ در این مناطق مربوط بوده است و جمعیت غالب این مناطق از قوم بلوچ هستند.

جدول ۲: ضریب آلفای کرونباخ برای بخش‌های مختلف پرسشنامه

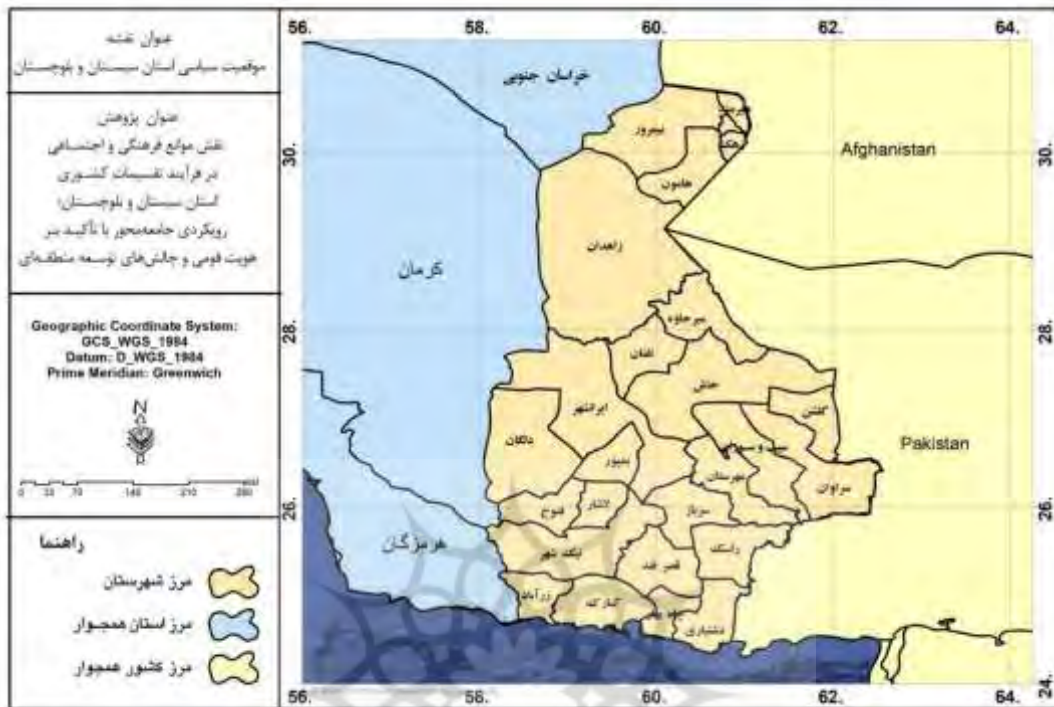
بخش‌های پرسشنامه	تعداد سوالات	مقدار ضریب آلفای کرونباخ
موانع فرهنگی تقسیم استان سیستان و بلوچستان از منظر جامعه	۲۰	۰/۹۲۶
موانع اجتماعی تقسیم استان سیستان و بلوچستان از منظر جامعه	۲۰	۰/۹۳۲
کل پرسشنامه	۴۰	۰/۹۵۵

۳- چارچوب مفهومی و نظری

۳-۱. موقعیت و حدود استان سیستان و بلوچستان

استان سیستان و بلوچستان با وسعتی حدود ۱۸۷،۵۰۰ کیلومتر مربع در جنوب شرقی ایران واقع شده و پس از کرمان دومین استان پهناور کشور است. این استان بین ۲۵ درجه و ۳ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۲۹ دقیقه عرض شمالی و ۵۸ درجه و ۴۹ دقیقه تا ۶۳ درجه و ۲۰ دقیقه طول شرقی قرار دارد. از شمال با خراسان جنوبی، از غرب با کرمان و هرمزگان، از جنوب با دریای عمان و از شرق با افغانستان و پاکستان هم‌مرز است و ۱۱۰۰ کیلومتر مرز خاکی و ۳۰۰ کیلومتر مرز آبی دارد. سیستان و بلوچستان از دو منطقه سیستان در شمال و بلوچستان در جنوب تشکیل شده و مرکز آن شهر زاهدان است. این استان دارای ۲۱ شهرستان است و موقعیت راهبردی و مرزهای گسترده، آن را به یکی از مهم‌ترین مناطق ترانزیتی و بازرگانی کشور تبدیل کرده است (نقشه ۱).

نقشه ۱: موقعیت و حدود استان سیستان و بلوچستان

۳-۲. تقسیمات کشوری

تقسیمات کشوری به معنای تقسیم یک کشور به واحدهای سیاسی و جغرافیایی کوچک‌تر است که هدف آن تسهیل مدیریت سیاسی، توزیع منابع و افزایش کارایی حکمرانی است. این تقسیمات معمولاً به صورت سلسله‌مراتبی و در سطوح مختلفی مانند استان، شهرستان، بخش و دهستان سازمان‌دهی می‌شوند و هر سطح دارای اختیارات و وظایف مشخصی است (Okunev, 2021: 19). تقسیمات کشوری به‌عنوان یکی از عناصر اصلی سازمان‌دهی سیاسی-فضایی کشورها، نقش مهمی در تعیین حوزه‌های نفوذ قدرت و کنترل منابع ایفا می‌کند (Kolossoy, 2013: 5). مطالعات جغرافیایی سیاسی نشان می‌دهند که تقسیمات کشوری نه‌تنها ساختارهای اداری را شکل می‌دهند بلکه بر رفتار سیاسی، هویت‌های قومی و تعاملات اجتماعی نیز تأثیرگذار هستند (Gallaher et al., 2018: 22). به همین دلیل، تقسیمات کشوری باید بر اساس معیارهای علمی و با در نظر گرفتن واقعیت‌های جغرافیایی، فرهنگی و اجتماعی طراحی شود تا از بروز ناهماهنگی‌ها و تنش‌های اجتماعی جلوگیری شود (Okunev, 2021: 20).

۳-۳. نظریه‌های کلان مرتبط با تقسیمات کشوری

نظریه نظام‌های جهانی^۱ به‌عنوان یکی از نظریه‌های کلان در جغرافیای سیاسی، تقسیمات سیاسی را در سطح جهانی و داخلی تحلیل می‌کند. این نظریه، جهان را به سه بخش هسته، نیمه‌حاشیه‌ای و حاشیه‌ای تقسیم می‌کند که هر کدام نقش متفاوتی در توزیع قدرت و منابع دارند (Wallerstein, 2004: 45). در این چارچوب، تقسیمات کشوری داخلی نیز باید متناسب با ساختارهای اقتصادی و سیاسی شکل گیرد تا انسجام و توسعه پایدار حاصل شود (Amin, 2010: 67).

نظریه‌های تمرکززدایی و تفویض اختیار، بر اهمیت انتقال قدرت به سطوح پایین‌تر حکمرانی تأکید دارند و براساس آن‌ها، مشارکت محلی و خودگردانی می‌تواند کارایی نظام سیاسی را افزایش داده و پاسخگویی به نیازهای محلی را بهبود بخشد (Smith, 2019: 115). برخی نظریه‌های جغرافیای سیاسی نیز به بررسی چگونگی تأثیر مرزهای سیاسی بر هویت‌های قومی و اجتماعی می‌پردازند و بر لزوم تطابق مرزهای اداری با واقعیت‌های فرهنگی و اجتماعی تأکید می‌کنند. افزون بر این، رویکرد «تحلیل فضایی» در جغرافیای سیاسی و برنامه‌ریزی سرزمینی، بر استفاده از داده‌های مکانی و الگوهای توزیع جمعیت، فعالیت‌ها و شبکه‌های ارتباطی برای طراحی بهینه مرزهای اداری و واحدهای سرزمینی تأکید دارد. در این چارچوب، تقسیمات کشوری زمانی کارآمد تلقی می‌شود که همگنی نسبی فضایی، پیوستگی جغرافیایی و انسجام عملکردی واحدهای سیاسی تأمین شود (Zhang et al., 2022; Lee & Park, 2020).

۳-۴. چالش‌ها و موانع تقسیمات کشوری

یکی از چالش‌های تقسیمات کشوری، دخالت برخی عوامل سیاسی غیررسمی و ضعف معیارهای علمی در تعیین مرزهای تقسیماتی است که می‌تواند در مواردی، منجر به اعتراض‌های قومی و اجتماعی شود. ضعف در تطابق مرزهای اداری با هویت‌های قومی و فرهنگی، می‌تواند باعث کاهش اعتماد عمومی و افزایش نارضایتی‌های اجتماعی شود (Brown & Smith, 2021: 98). این چالش‌ها در مناطق با تنوع قومی مانند سیستان و بلوچستان، تشدید می‌شود.

در کشورهای با تنوع قومی بالا، تقسیمات کشوری باید به‌گونه‌ای طراحی شود که هویت‌های قومی و فرهنگی را به رسمیت بشناسد و ضمن حفظ وحدت ملی، امکان خودگردانی و مشارکت سیاسی اقلیت‌ها را فراهم آورد (Keating, 2013: 88). نادیده گرفتن این مولفه‌ها می‌تواند به اختلافات قومی و سیاسی منجر شود. در چارچوب نظریه‌های جغرافیای سیاسی، تغییر نام استان‌ها، ضعف در وحدت جغرافیایی و تضعیف هویت قومی بلوچ، به‌عنوان موانع فرهنگی عمل می‌کنند که مقاومت محلی را بر می‌انگیزاند.

1. World-Systems Theory

از منظر اجتماعی، نظام بودجه‌ریزی ناعادلانه و احساس کم‌برخورداری ساختاری، مانع اصلی پذیرش تقسیمات جدید است. مطالعات نشان می‌دهد که در مناطق مواجه با ضعف در خدمات عمومی و نابرابری در توزیع منابع، هر گونه تغییر اداری با سوءظن مواجه می‌شود. این موانع، بر اساس تحلیل‌های نظام جهانی و تمرکززدایی، نیازمند رویکردهای مشارکتی و محلی محور برای غلبه هستند تا از بازتولید ساختار مرکز - پیرامون جلوگیری شود.

۳-۵. رویکردهای نوین در تقسیمات کشوری

تحولات فناوری و توسعه روش‌های تحلیلی، امکان استفاده از تحلیل مکانی^۱ و مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره^۲ را در طراحی تقسیمات کشوری فراهم کرده است (Zhang et al., 2022: 150). این رویکردها به سیاست‌گذاران اجازه می‌دهند تا با ارزیابی جامع معیارهای جغرافیایی، جمعیتی، اقتصادی و فرهنگی، تقسیمات بهینه و پذیرفته‌شده‌ای را طراحی کنند (Lee & Park, 2020: 77). مدل‌های محاسباتی مانند مدل تقسیم - ادغام^۳ نیز برای شبیه‌سازی فرآیند شکل‌گیری واحدهای اداری و تحلیل روند تغییرات جمعیتی در تقسیمات کشوری به کار رفته‌اند. این مدل‌ها به درک بهتر نقش دولت‌ها در تعیین مرزهای داخلی و تأثیر آن بر توزیع جمعیت کمک می‌کنند.

۳-۶. کاربردهای تقسیمات کشوری در مدیریت سیاسی و توسعه منطقه‌ای

تقسیمات کشوری به‌عنوان ابزاری برای تحقق توسعه متوازن، توزیع عادلانه منابع و افزایش کارایی مدیریت منطقه‌ای شناخته می‌شود. تقسیمات مناسب می‌تواند موجب کاهش نابرابری‌ها، افزایش مشارکت محلی و بهبود پاسخگویی نظام حکمرانی شود. در کشورهای با تنوع قومی، تقسیمات کشوری باید به‌گونه‌ای طراحی شود که هویت‌های قومی و فرهنگی را به رسمیت بشناسد و ضمن حفظ وحدت ملی، امکان خودگردانی و مشارکت سیاسی اقلیت‌ها را فراهم آورد (Brown & Smith, 2021: 102). این رویکرد که به‌عنوان فدرالیسم نامتقارن یا خودمختاری قومی شناخته می‌شود، می‌تواند به کاهش تنش‌های سیاسی و حفظ ثبات اجتماعی کمک کند (Keating, 2013: 88).

۳-۷. نظریه مبنای پژوهش

چارچوب نظری اصلی پژوهش، الگوی «مرکز-پیرامون» در جغرافیای سیاسی و مطالعات توسعه است که بر تمرکز قدرت، سرمایه و تصمیم‌گیری در «مرکز» و حاشیه‌ای شدن مناطق پیرامونی از نظر دسترسی به منابع، خدمات و

1. Spatial Analysis
2. Multi-Criteria Decision Analysis
3. Split-Merge Model

فرصت‌های سیاسی تأکید دارد. در این چارچوب، تقسیمات کشوری صرفاً یک تنظیم اداری تلقی نمی‌شود، بلکه به‌عنوان ابزاری برای بازتولید یا تعدیل روابط نابرابر مرکز-پیرامون عمل می‌کند؛ به گونه‌ای که نحوه ترسیم مرزها، تعیین مراکز اداری و توزیع اختیارات می‌تواند در برخورداری فضایی و مباحث هویتی تأثیرگذار باشد. نظریه‌های نظام جهانی، تمرکززدایی و تفویض اختیار و نیز رویکردهای تحلیل فضایی و تصمیم‌گیری چندمعیاره، در این پژوهش در خدمت تبیین سازوکارهای تولید و بازتولید این رابطه مرکز-پیرامون و ارائه راهکارهای سیاستی برای اصلاح آن به کار گرفته می‌شوند؛ به این معنا که هر گونه بازنگری در تقسیمات کشوری، زمانی مشروعیت و کارایی بیشتری خواهد داشت که بتواند از طریق تقویت حکمرانی محلی، افزایش مشارکت جامعه و توجه به واقعیت‌های جغرافیایی و فرهنگی، به کاهش شکاف مرکز-پیرامون و بهبود توسعه منطقه‌ای بینجامد.

مدل ۱: مدل مفهومی پژوهش

۴. یافته‌های پژوهش

۴-۱. بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها

متغیرهای اصلی این پژوهش دو متغیر "موانع فرهنگی" و "موانع اجتماعی" تاثیرگذار بر تقسیم استان سیستان و بلوچستان هستند. برای هر یک از این دو متغیر، ۲۰ گویه در پرسشنامه تعریف شده است که میانگین پاسخ‌های داده‌شده به این ۲۰ گویه معرف هر یک از این دو متغیر است. از آنجایی که هر یک از گویه‌ها دارای مقیاس ترتیبی هستند، آزمون‌های مربوط به این گویه‌ها از نوع ناپارامتریک خواهد بود و داده‌های دو متغیر اصلی "موانع فرهنگی" و "موانع اجتماعی" تاثیرگذار بر تقسیم استان سیستان و بلوچستان دارای مقیاس کمی هستند که با توجه به نتایج (جدول ۳) نتیجه می‌گیریم که داده‌های مربوط به دو متغیر "موانع فرهنگی" و "موانع اجتماعی" تاثیرگذار بر تقسیم استان سیستان و بلوچستان از توزیع نرمال تبعیت می‌کند؛ بنابراین در بررسی استنباطی این متغیر از آزمون پارامتریک استفاده خواهد شد.

جدول ۳: آزمون کولموگروف اسمیرنف برای بررسی فرض بر نرمال بودن متغیرهای تحقیق

متغیر	مقدار آماره آزمون	سطح معناداری	sig
موانع فرهنگی تقسیم استان سیستان و بلوچستان از منظر جامعه	۱/۳۱۱	۰/۰۵	۰/۰۶۴
موانع اجتماعی تقسیم استان سیستان و بلوچستان از منظر جامعه	۱/۳۴۲	۰/۰۵	۰/۰۹۱

۴-۲. تحلیل استنباطی موانع فرهنگی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی

در این قسمت به منظور انجام آمار استنباطی و تعمیم نتایج حاصله از نمونه مورد مطالعه به کل جامعه آماری، از آنجایی که گویه‌های مربوط به موانع فرهنگی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی از نوع کیفی ترتیبی است؛ بنابراین با استفاده از آزمون ناپارامتری دوجمله‌ای به بررسی استنباطی آن‌ها پرداخته می‌شود. در این آزمون، فرض‌های H_0 و H_1 به شکل ذیل است:

$$H_0: P = 0.5$$

$$H_1: P \neq 0.5$$

داده‌ها به دو گروه اصلی طبقه‌بندی شده‌اند، گروه اول شامل پاسخ‌های خیلی کم و کم و گروه دوم شامل پاسخ‌های متوسط، زیاد و خیلی زیاد هستند. فرض صفر در این آزمون بیان می‌کند که نسبت پاسخ‌های دو گروه برابر بوده و اگر مقدار Sig آزمون کمتر از ۰/۰۵ باشد، فرض صفر رد می‌شود و فرض مقابل آن پذیرفته خواهد شد.

جدول ۴ نتایج آزمون ناپارامتری دوجمله‌ای مربوط به گویه‌های موانع فرهنگی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی را نشان می‌دهد با توجه به مقادیر Sig حاصل نتیجه می‌گیریم که در همه گویه‌های

موانع فرهنگی، مقدار Sig آزمون کمتر از ۰/۰۵ است و نسبت پاسخ‌های مشاهده شده در گروه اول کمتر از گروه دوم است، بنابراین دیدگاه جامعه محلی در مورد همه گویه‌های موانع فرهنگی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان در سطح "زیاد" استنباط می‌شود.

جدول ۴: توزیع فراوانی دیدگاه جامعه محلی در مورد موانع فرهنگی تقسیم استان سیستان و بلوچستان

نتیجه آزمون	Sig	سطح معناداری	نسبت آزمون	نسبت پاسخ‌های مشاهده شده	تعداد پاسخ‌های مشاهده شده	گروه	گویه‌ها
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۱۲	۳۸	گروه اول	تغییر نام استان، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۸	۲۹۲	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۱۵	۴۸	گروه اول	قومیت‌گرایی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۵	۲۸۱	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۱۷	۵۷	گروه اول	تعصبات مذهبی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۳	۲۷۳	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۲۱	۶۸	گروه اول	سیاست‌های مذهبی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۷۹	۲۶۲	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۱۳	۴۴	گروه اول	ضعف در وحدت جغرافیایی، تا چه میزان به‌عنوان مانع تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۷	۲۸۶	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۱۵	۴۹	گروه اول	تعصبات قومی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۵	۲۸۰	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۱۴	۴۶	گروه اول	مخدوش شدن هویت فرهنگی در استان، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۶	۲۸۳	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۱۸	۵۹	گروه اول	اقلیت شدن مذهبی بلوچ، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۲	۲۷۰	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۱۳	۴۲	گروه اول	اقلیت شدن قومیتی بلوچ، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۷	۲۸۷	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۱۸	۵۸	گروه اول	نخبگان مذهبی (روحانیون) در استان، تا چه

نتیجه آزمون	Sig	سطح معناداری	نسبت آزمون	نسبت پاسخ‌های مشاهده‌شده	تعداد پاسخ‌های مشاهده‌شده	گروه	گویه‌ها
				۰/۸۲	۲۷۱	گروه دوم	میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر هستند؟
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۱۶	۵۴	گروه اول	نخبگان قومی (سرداران و سر طایفه‌ها) در استان، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر هستند؟
				۰/۸۴	۲۷۵	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۲۰	۶۷	گروه اول	نخبگان علمی قوم بلوچ، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم سیستان و بلوچستان موثر هستند؟
				۰/۸۰	۲۶۲	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۱۸	۵۸	گروه اول	از بین رفتن یکپارچگی مذهبی در استان، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۲	۲۷۱	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۱۶	۵۴	گروه اول	از بین رفتن آداب و رسوم سنتی جامعه بلوچ، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۴	۲۷۵	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۱۶	۵۴	گروه اول	ضعف در اعتماد به حکومت مرکزی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۴	۲۷۵	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۱۹	۶۳	گروه اول	تعارضات فرهنگی با سطح ملی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۱	۲۶۶	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۱۶	۵۴	گروه اول	غلبه فرهنگ ملی بر محلی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۴	۲۷۵	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۲۴	۸۰	گروه اول	ارجحیت منافع محلی بر منافع ملی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۷۶	۲۴۹	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۲۱	۶۸	گروه اول	حاکمیت فرهنگ عشیره‌ای و طایفه‌ای، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۷۹	۲۶۰	گروه دوم	
زیاد	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵	۰/۲۷	۹۰	گروه اول	غلبه فرهنگ روستایی بر شهری، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۷۳	۲۳۹	گروه دوم	

جدول ۵ نتیجه آزمون T تک نمونه‌ای درباره متغیر موانع فرهنگی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی را نشان می‌دهد. در این آزمون فرض‌های H_0 و H_1 به صورت زیر است:

$$H_0: \mu = 3$$

$$H_1: \mu \neq 3$$

H_0 بیان می‌کند که تاثیر موانع فرهنگی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از منظر جامعه محلی در حد متوسط است و H_1 بیان می‌کند که تاثیر موانع فرهنگی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی بیشتر از حد متوسط یا کمتر از حد متوسط است. با توجه به جدول ۴، براساس میزان Sig حاصل شده در مورد تاثیر موانع فرهنگی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی و با توجه به اینکه میزان Sig حاصله کمتر از ۰/۰۵ است، نتیجه می‌گیریم که فرض H_0 رد می‌شود و با توجه به مقدار میانگین تاثیر موانع فرهنگی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی، بیشتر از حد متوسط استنباط می‌شود.

جدول ۵: نتیجه آزمون T در مورد تاثیر موانع فرهنگی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان

میانگین فرضی = ۳ = (در حد متوسط)					میانگین نظرات	نتایج آزمون
نتیجه	Sig	آماره آزمون T	درجه آزادی Df	($\mu - 3$)		
بیشتر از حد متوسط	۰/۰۰۰	۱۷/۳۳۴	۳۲۹	۰/۷۹	۳/۷۹	تأثیر موانع فرهنگی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان

از آنجایی که گویه‌های مربوط به متغیر تاثیر موانع فرهنگی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان در مقیاس طیف لیکرت و از نوع ترتیبی هستند، بنابراین برای تعیین مهم‌ترین موانع فرهنگی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی از میانگین‌های رتبه‌ای و آزمون ناپارامتری فریدمن استفاده شده است. جدول ۶، نتایج حاصل از آزمون فریدمن را نشان می‌دهد. با توجه به این جدول و مقدار Sig نتیجه می‌گیریم که بین میانگین‌های رتبه‌ای موانع فرهنگی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان، از دیدگاه جامعه محلی اختلاف معنادار وجود دارد و در میان موانع فرهنگی تاثیرگذار در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه این جامعه، تغییر نام استان، تضعیف وحدت جغرافیایی، مخدوش شدن هویت فرهنگی در استان مهم‌ترین موانع فرهنگی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی و از بین رفتن آداب و رسوم سنتی جامعه بلوچ، ضعف در اعتماد به حکومت مرکزی، از بین رفتن یکپارچگی مذهبی در استان و... به ترتیب در اولویت‌های بعدی قرار می‌گیرند.

جدول ۶: نتایج آزمون فریدمن برای تعیین مهم‌ترین موانع فرهنگی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی

نتیجه آزمون فریدمن		میانگین	موانع فرهنگی تقسیم استان سیستان و بلوچستان (مرتب شده بر اساس میانگین رتبه‌ای به ترتیب نزولی)
sig	میانگین رتبه‌ای		
./...	۱۳/۱۳	۴/۲۸	تغییر نام استان
	۱۱/۷۸	۴/۰۲	ضعف در وحدت جغرافیایی
	۱۱/۵۴	۴/۰۱	مخدوش شدن هویت فرهنگی در استان
	۱۱/۱۴	۳/۹۰	ضعف در آداب و رسوم سنتی جامعه بلوچ
	۱۱/۱۲	۳/۹۳	ضعف در اعتماد به حکومت مرکزی
	۱۱/۰۱	۳/۸۸	ضعف در یکپارچگی مذهبی در استان
	۱۰/۸۴	۳/۸۵	قومیت‌گرایی
	۱۰/۵۹	۳/۸۲	تعصبات قومی
	۱۰/۵۵	۳/۸۱	تعصبات مذهبی
	۱۰/۵۵	۳/۷۸	نخبگان مذهبی (روحانیون) در استان
	۱۰/۴۲	۳/۸۱	اقلیت شدن قومیتی قوم بلوچ
	۱۰/۳۱	۳/۷۵	نخبگان قومی (سرداران و سر طایفه‌ها) در استان
	۱۰/۳۰	۳/۷۵	اقلیت شدن مذهبی بلوچ
	۱۰/۱۹	۳/۷۵	نخبگان علمی قوم بلوچ
	۱۰/۰۶	۳/۷۱	تعارضات فرهنگی با سطح ملی
	۹/۷۹	۳/۶۵	غلبه فرهنگ ملی بر محلی
	۹/۷۶	۳/۶۶	سیاست‌های مذهبی
	۹/۵۳	۳/۶۰	حاکمیت فرهنگ عشیره‌ای و طایفه‌ای
	۸/۹۸	۳/۴۴	ارجحیت منافع محلی بر منافع ملی
	۸/۴۰	۳/۳۶	غلبه فرهنگ روستایی بر شهری

۳-۴. تحلیل استنباطی موانع اجتماعی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی

در این بخش برای بررسی آمار استنباطی و تعمیم نتایج به دست آمده از نمونه مورد مطالعه به کل جامعه آماری، از آنجایی که گویه‌های مربوط به موانع اجتماعی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی از نوع کیفی ترتیبی است؛ بنابراین با استفاده از آزمون ناپارامتری دوجمله‌ای به بررسی استنباطی آن‌ها پرداخته می‌شود. در این آزمون فرض‌های H_0 و H_1 به صورت زیر است:

$$H_0: P = 0.5$$

$$H_1: P \neq 0.5$$

داده‌ها به دو گروه طبقه‌بندی می‌شوند؛ گروه اول شامل پاسخ‌های خیلی کم و کم، و گروه دوم شامل پاسخ‌های

متوسط، زیاد و خیلی زیاد است. فرض صفر در این آزمون، بیان می‌کند که نسبت پاسخ‌های دو گروه برابر است. اگر مقدار Sig آزمون کمتر از $0/05$ باشد، فرض صفر رد می‌شود و فرض مقابل آن پذیرفته می‌شود. جدول ۷، نتایج آزمون ناپارامتری دوجمله‌ای مربوط به گویه‌های موانع اجتماعی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی را نشان می‌دهد. با توجه به مقادیر Sig حاصل، نتیجه می‌گیریم که مقدار Sig آزمون همه گویه‌های موانع اجتماعی، کمتر از $0/05$ است و نسبت پاسخ‌های مشاهده شده در گروه اول کمتر از گروه دوم است، بنابراین بر اساس نتایج جدول ۷، دیدگاه جامعه محلی در مورد همه گویه‌های موانع اجتماعی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان در سطح "زیاد" استنباط می‌شود.

جدول ۷: توزیع فراوانی دیدگاه جامعه محلی در مورد موانع اجتماعی تقسیم استان سیستان و بلوچستان

زیاد	Sig	سطح معناداری	نسبت آزمون	نسبت پاسخ‌های مشاهده شده	تعداد پاسخ‌های مشاهده شده	گروه	موانع اجتماعی
زیاد	0/000	0/05	0/5	0/29	96	گروه اول	عدم آگاهی جامعه محلی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				0/71	223	گروه دوم	
زیاد	0/000	0/05	0/5	0/26	87	گروه اول	میزان سواد جامعه محلی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				0/74	242	گروه دوم	
زیاد	0/000	0/05	0/5	0/20	67	گروه اول	طبقه‌بندی اجتماعی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				0/80	263	گروه دوم	
زیاد	0/000	0/05	0/5	0/24	79	گروه اول	عدم مشارکت اجتماعی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				0/76	250	گروه دوم	
زیاد	0/000	0/05	0/5	0/31	101	گروه اول	عدم پابندی به قانون اساسی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				0/69	227	گروه دوم	
زیاد	0/000	0/05	0/5	0/16	53	گروه اول	عدم اعتماد به دولت مرکزی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				0/84	276	گروه دوم	
زیاد	0/000	0/05	0/5	0/18	60	گروه اول	تمرکزگرایی قدرت در سطح ملی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				0/82	269	گروه دوم	
زیاد	0/000	0/05	0/5	0/18	61	گروه اول	عدم توسعه استان، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				0/82	269	گروه دوم	
زیاد	0/000	0/05	0/5	0/25	81	گروه اول	عدم نفوذ حاکمیت، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				0/75	249	گروه دوم	

زیاد	Sig	سطح معناداری	نسبت آزمون	نسبت پاسخ‌های مشاهده شده	تعداد پاسخ‌های مشاهده شده	گروه	موانع اجتماعی
زیاد	/۰۰۰۰	/۰۰۵	/۰۵	۰/۱۳	۴۴	گروه اول	عدم اعتماد به حاکمیت، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۷	۲۸۴	گروه دوم	
زیاد	/۰۰۰۰	/۰۰۵	/۰۵	۰/۱۳	۴۴	گروه اول	بدبینی به اوضاع کشور، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۷	۲۸۵	گروه دوم	
زیاد	/۰۰۰۰	/۰۰۵	/۰۵	۰/۱۴	۴۵	گروه اول	عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۶	۲۸۴	گروه دوم	
زیاد	/۰۰۰۰	/۰۰۵	/۰۵	۰/۱۲	۴۰	گروه اول	عدم آمایش بهینه سرزمین، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۸	۲۸۹	گروه دوم	
زیاد	/۰۰۰۰	/۰۰۵	/۰۵	۰/۱۳	۴۴	گروه اول	محرومیت اجتماعی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۷	۲۸۵	گروه دوم	
زیاد	/۰۰۰۰	/۰۰۵	/۰۵	۰/۱۹	۶۴	گروه اول	گسترش فقر و ناامنی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۱	۲۶۵	گروه دوم	
زیاد	/۰۰۰۰	/۰۰۵	/۰۵	۰/۱۵	۵۰	گروه اول	از بین رفتن خاطرات تاریخی جامعه محلی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۵	۲۷۷	گروه دوم	
زیاد	/۰۰۰۰	/۰۰۵	/۰۵	۰/۱۴	۴۶	گروه اول	سیستم برنامه‌ریزی و بودجه کشور، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۶	۲۸۱	گروه دوم	
زیاد	/۰۰۰۰	/۰۰۵	/۰۵	۰/۱۸	۵۸	گروه اول	ساختار سلسله مراتبی کشور، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۲	۲۶۹	گروه دوم	
زیاد	/۰۰۰۰	/۰۰۵	/۰۵	۰/۱۷	۵۶	گروه اول	ضعف سرمایه اجتماعی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۳	۲۷۱	گروه دوم	
زیاد	/۰۰۰۰	/۰۰۵	/۰۵	۰/۱۶	۵۴	گروه اول	کمبود رفاه اجتماعی، تا چه میزان به‌عنوان مانعی برای تقسیم استان سیستان و بلوچستان موثر است؟
				۰/۸۴	۲۷۵	گروه دوم	

جدول ۸ نتیجه آزمون T تک نمونه‌ای در مورد متغیر موانع اجتماعی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از

دیدگاه جامعه محلی را نشان می‌دهد. در این آزمون، فرض‌های H_0 و H_1 به صورت زیر است:

$$H_0: \mu = 3$$

$$H_1: \mu \neq 3$$

فرض H_0 بیان می‌کند که تأثیر موانع اجتماعی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی در حد متوسط است و H_1 بیان می‌کند که تأثیر موانع اجتماعی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی بیشتر از حد متوسط یا کمتر از حد متوسط است.

با توجه به نتایج جدول ۸، بر اساس میزان Sig به دست آمده در مورد تأثیر موانع اجتماعی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی، نظر به اینکه میزان Sig به دست آمده کمتر از ۰/۰۵ است، لذا فرض H_0 رد می‌شود و میانگین تأثیر موانع اجتماعی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی بیشتر از حد متوسط استنباط می‌شود.

جدول ۸: نتیجه آزمون T در مورد تأثیر موانع اجتماعی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان

میانگین فرضی = ۳ = (در حد متوسط)					میانگین نظرات	نتایج آزمون موارد
نتیجه	Sig	آماره آزمون T	درجه آزادی df	($\mu - 3$)		
بیشتر از حد متوسط	۰/۰۰۰	۱۴/۹۸	۳۳۹	۰/۷۹	۳/۷۱	تأثیر موانع اجتماعی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان

از آنجایی که گویه‌های مربوط به متغیر تأثیر موانع اجتماعی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان در مقیاس طیف لیکرت و از نوع ترتیبی هستند، بنابراین برای تعیین مهمترین موانع اجتماعی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی از میانگین‌های رتبه‌ای و آزمون ناپارامتری فریدمن استفاده شده است. جدول ۹، نتایج حاصل از آزمون فریدمن را نشان می‌دهد و با توجه به این جدول و مقدار Sig نتیجه می‌گیریم که بین میانگین‌های رتبه‌ای موانع اجتماعی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی اختلاف معنادار وجود دارد و در میان موانع اجتماعی تأثیرگذار در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی، ضعف در برخی خدمات‌رسانی‌ها، سیستم برنامه و بودجه کشور، کم‌برخورداري اجتماعی مهمترین موانع اجتماعی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی و بدین‌وسیله به اوضاع کشور، از بین رفتن خاطرات تاریخی جامعه محلی، ضعف در توسعه استان و... به ترتیب در اولویت‌های بعدی قرار می‌گیرند.

جدول ۹: نتایج آزمون فریدمن برای تعیین مهمترین موانع اجتماعی در تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی

نتیجه آزمون فریدمن		میانگین	موانع اجتماعی تقسیم استان سیستان و بلوچستان (مرتب‌شده بر اساس میانگین رتبه‌ای به ترتیب نزولی)
sig	میانگین رتبه‌ای		
۰/۰۰۰	۱۱/۶۷	۳/۹۶	ضعف در برخی خدمات‌رسانی‌ها
	۱۱/۵۱	۳/۹۳	سیستم برنامه و بودجه کشور

نتیجه آزمون فریدمن		میانگین	موانع اجتماعی تقسیم استان سیستان و بلوچستان (مرتب‌شده بر اساس میانگین رتبه‌ای به ترتیب نزولی)
sig	میانگین رتبه‌ای		
	۱۱/۳۷	۳/۹۰	کم‌برخورداری اجتماعی
	۱۱/۳۶	۳/۸۹	بدبینی به اوضاع کشور
	۱۱/۳۵	۳/۹۱	از بین رفتن خاطرات تاریخی جامعه محلی
	۱۱/۳۳	۳/۸۱	ضعف در توسعه استان
	۱۱/۳۵	۳/۸۸	کمبود رفاه اجتماعی
	۱۱/۰۹	۳/۸۷	ضعف اعتماد به حاکمیت
	۱۰/۹۵	۳/۸۲	ضعف اعتماد به دولت مرکزی
	۱۰/۷۳	۳/۷۸	گسترش فقر و ناامنی
	۱۰/۶۷	۳/۷۱	طبقه‌بندی اجتماعی
	۱۰/۶۰	۳/۷۷	ضعف در آمایش بهینه سرزمین
	۱۰/۳۷	۳/۷۲	ساختار سلسله مراتبی کشور
	۱۰/۰۸	۳/۶۴	تمرکزگرایی قدرت در سطح ملی
	۱۰/۰۲	۳/۶۶	ضعف سرمایه اجتماعی
	۹/۵۷	۳/۴۵	ضعف نفوذ حاکمیت
	۹/۴۴	۳/۴۳	ضعف آگاهی جامعه محلی
	۹/۲۰	۳/۴۶	ضعف مشارکت اجتماعی
	۸/۷۵	۳/۳۷	میزان سواد جامعه محلی
	۸/۶۹	۳/۲۸	ضعف در پایبندی به قانون اساسی

۵. تجزیه و تحلیل

براساس داده‌های آماری پژوهش، موانع فرهنگی تقسیم استان سیستان و بلوچستان از منظر جامعه محلی برجسته و تأثیرگذار است. نتایج نشان می‌دهد که هویت‌های قومی و مذهبی نقش تعیین‌کننده‌ای در نگرش مردم نسبت به تقسیم استان دارند و تعصبات قومی و مذهبی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین موانع فرهنگی مطرح شده‌اند. این تعصبات، همراه با نگرانی از تضعیف وحدت جغرافیایی و فرهنگی، موجب مقاومت در برابر طرح تقسیم استان شده است. همچنین، سیاست‌های مذهبی و اختلافات ناشی از آن، به‌ویژه در منطقه‌ای با تنوع مذهبی و قومی، باعث افزایش حساسیت نسبت به هر گونه تغییر ساختاری در تقسیمات کشوری شده است.

داده‌ها همچنین نشان می‌دهد که نگرانی درباره تغییر نام استان و تأثیر آن بر هویت تاریخی و فرهنگی مردم، یکی دیگر از موانع مهم فرهنگی است که می‌تواند به کاهش پذیرش طرح تقسیم منجر شود. این نگرانی‌ها ناشی از پیوند عمیق مردم با تاریخ و فرهنگ مشترک منطقه است که هر گونه تغییر در آن را تهدیدی برای هویت جمعی خود

می‌دانند. علاوه بر این، وجود گفتمان‌های ایدئولوژیک و دوگانه‌های خودی-دیگری در جامعه محلی، فضای سیاسی و فرهنگی را به‌گونه‌ای شکل داده است که پذیرش تقسیمات جدید را دشوار می‌کند.

یافته‌ها تأکید می‌کنند که موانع فرهنگی به‌عنوان عوامل کلیدی در شکل‌گیری نگرش‌ها و واکنش‌های جامعه محلی نسبت به تقسیم استان عمل می‌کنند و بدون توجه جدی به این موانع، هر گونه طرح تقسیم کشوری با مقاومت مواجه خواهد شد؛ بنابراین، سیاست‌گذاران باید ضمن درک عمیق این موانع، فرآیند تصمیم‌گیری را به‌گونه‌ای طراحی کنند که مشارکت فعال جامعه محلی و احترام به هویت‌های فرهنگی و قومی را تضمین کنند تا از بروز تنش‌های اجتماعی و فرهنگی جلوگیری شود و زمینه توسعه پایدار فراهم شود.

با توجه به داده‌های آماری و تحلیل‌های انجام شده در این پژوهش، موانع اجتماعی تقسیم استان سیستان و بلوچستان از منظر جامعه محلی به چند محور اصلی قابل تفکیک است. نخست، نگرانی در موضوع اعتماد به دولت مرکزی و نهادهای حکومتی مشاهده می‌شود که می‌تواند مانعی در پذیرش طرح تقسیم استان باشد. به نظر می‌رسد که جامعه محلی نسبت به برخی تبعیض‌های اجتماعی و فرهنگی موجود حساسیت دارد و ترس از تشدید این تبعیض‌ها در صورت تقسیم استان، یکی از دلایل مخالفت است. همچنین، نگرانی از تضعیف وحدت جغرافیایی و اجتماعی منطقه، به‌ویژه در ارتباط با هویت‌های قومی و مذهبی، از دیگر موانع است که بر دیدگاه مردم تأثیر دارد.

داده‌ها نشان می‌دهد که بسیاری از افراد جامعه محلی معتقدند تقسیم استان بدون برنامه‌ریزی دقیق و مشارکت فعال آن‌ها، می‌تواند منجر به افزایش نابرابری‌ها و کاهش کیفیت خدمات عمومی شود. این نگرانی با توجه به گستردگی جغرافیایی استان و پراکندگی جمعیت، از جمله چالش‌های عملیاتی و مدیریتی محسوب می‌شوند که باید در طراحی هر گونه تقسیمات کشوری مدنظر قرار گیرند. علاوه بر این، تغییر نام استان و تأثیرات آن بر هویت فرهنگی و تاریخی مردم نیز یکی از دغدغه‌های مهم اجتماعی است که می‌تواند مقاومت در برابر طرح تقسیم را تقویت کند.

تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که موفقیت هر گونه طرح تقسیمات کشوری مستلزم جلب رضایت و اعتماد جامعه محلی است و بدون این مهم، طرح‌ها با مقاومت اجتماعی و سیاسی روبرو خواهند شد؛ بنابراین، سیاست‌گذاران باید ضمن توجه به موانع اجتماعی، فرآیند تصمیم‌گیری را با مشارکت مردم و نخبگان محلی همراه سازند تا از بروز شکاف‌های اجتماعی و قومی جلوگیری شود.

۶. نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی موانع فرهنگی و اجتماعی تقسیم استان سیستان و بلوچستان از منظر جامعه محلی انجام شد و نتایج نشان داد که این موانع نقش تعیین‌کننده‌ای در نگرش و واکنش مردم نسبت به طرح تقسیم استان دارند. یافته‌ها حاکی از آن است که موانع فرهنگی شامل تعصبات قومی و مذهبی، نگرانی از تضعیف وحدت جغرافیایی

و فرهنگی، و حساسیت نسبت به تغییر نام استان، از عوامل اصلی مخالفت یا تردید جامعه محلی نسبت به تقسیم استان هستند. همچنین موانع اجتماعی مانند کاهش اعتماد به دولت مرکزی، ترس از افزایش تبعیض‌های اجتماعی و فرهنگی، و نگرانی از تشدید نابرابری‌ها، به طور معناداری بر دیدگاه مردم تأثیر گذاشته‌اند. این یافته‌ها با مطالعات پیشین در زمینه تقسیمات کشوری و جغرافیای سیاسی همسو است که بر اهمیت هویت‌های قومی و مذهبی و اعتماد اجتماعی در پذیرش یا رد تقسیمات سیاسی تأکید دارند.

مطالعات مشابه نشان دادند که در مناطق چند قومی، ضعف توجه به موانع فرهنگی و اجتماعی می‌تواند منجر به بروز تنش‌های قومی، کاهش انسجام اجتماعی و ناکارآمدی مدیریتی شود. همچنین، پژوهش‌های توسعه منطقه‌ای بر لزوم مشارکت فعال جامعه محلی و احترام به هویت‌های فرهنگی و اجتماعی در فرآیند تصمیم‌گیری تأکید کرده‌اند. یافته‌های پژوهش نیز این رویکردها را تأیید می‌کند و نشان می‌دهد که بدون در نظر گرفتن حساسیت‌های فرهنگی و اجتماعی، هر گونه طرح تقسیم استان با مقاومت گسترده مواجه خواهد شد.

از سوی دیگر، موافقان تقسیم استان بر این باور هستند که تقسیمات می‌تواند زمینه توسعه متوازن، افزایش سهم بودجه‌ای استان‌ها، بهبود مدیریت و تسهیل نظارت بر پروژه‌های عمرانی را فراهم کند؛ این دیدگاه نیز در مطالعات توسعه منطقه‌ای و سیاست‌گذاری‌های کلان مورد تأیید قرار گرفته است. با این حال، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که تحقق این اهداف مستلزم مدیریت چالش‌های فرهنگی و اجتماعی و جلب رضایت جامعه محلی است.

پژوهش حاضر تأکید می‌کند که هر گونه تصمیم‌گیری در مورد تقسیم استان سیستان و بلوچستان باید مبتنی بر مطالعات همه‌جانبه، مشارکت گسترده مردم و نخبگان محلی و رعایت حساسیت‌های فرهنگی و اجتماعی باشد تا ضمن حفظ وحدت و انسجام منطقه، زمینه توسعه پایدار و عدالت اجتماعی فراهم شود. این رویکرد با توصیه‌های علمی و تجربیات سایر مطالعات مشابه در مناطق چندقومی و پهناور کشورها همخوانی کامل دارد و می‌تواند الگویی کارآمد برای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان باشد.

در یک جمع‌بندی کلی، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که موانع فرهنگی و اجتماعی، عوامل اصلی بازدارنده تقسیم استان سیستان و بلوچستان از دیدگاه جامعه محلی بلوچ هستند. تغییر نام استان، تضعیف وحدت جغرافیایی و مخدوش شدن هویت فرهنگی بلوچ با میانگین رتبه ۴,۲۷ (بالاترین اولویت بر اساس آزمون فریدمن) و ضعف در برخی خدمات رسانی‌ها، کم‌برخورداري اجتماعی و ضعف در اعتماد به نظام بودجه‌ریزی، با میانگین ۴,۱۵، مهمترین موانع ارزیابی شدند. آزمون‌های دوجمله‌ای و T تک نمونه‌ای تأیید کردند که تأثیر همه ۴۰ گویه (۲۰ گویه فرهنگی و ۲۰ گویه اجتماعی) به طور معناداری بالاتر از حد متوسط ($P < 0.05$) است. یافته‌ها برتری موانع فرهنگی (میانگین ۴,۲۷) بر موانع اجتماعی (۴,۱۵) را نشان داد که بیانگر حساسیت بالای جامعه بلوچ نسبت به نمادهای هویتی است. پهناوری استان (۱۸۷,۵۰۰ کیلومتر مربع)، پراکندگی ۱,۰۵۸,۶۷۴ نفری جمعیت بلوچ در ۶ شهرستان اصلی و ترکیب قومی

سیستانی - بلوچ، زمینه‌ساز ضعف در مدیریت متمرکز شده است. این موانع نه تنها پذیرش تقسیم استان را با اختلال مواجه می‌کنند، بلکه ظرفیت ایجاد تنش‌های قومی، تضعیف امنیت مرزی و تداوم نابرابری‌های توسعه‌ای را افزایش می‌دهند. نتایج مطالعه بر ضرورت بازنگری سیاست‌های تقسیمات کشوری با در نظر گرفتن واقعیت‌های هویتی و اجتماعی جامعه محلی تأکید دارد.

با توجه به داده‌های آماری و تحلیل‌های این پژوهش در کنار بررسی مباحث کارشناسی و دیدگاه‌های مختلف مطرح در حوزه تقسیم استان سیستان و بلوچستان، پیشنهادهای ذیل ارائه می‌شود:

- **ایجاد ساختارهای مدیریتی چندقطبی در استان:** به جای تقسیم رسمی استان، با تقویت و توسعه مراکز اداری و اقتصادی شهرستان‌های بزرگ مانند ایرانشهر، چابهار و زابل، ساختار مدیریتی چندقطبی ایجاد شود. این اقدام ضمن حفظ وحدت استان، از تمرکزگرایی در مرکز استان جلوگیری کرده و زمینه رشد متوازن را فراهم می‌آورد.

- **انجام نظرخواهی منطقه‌ای با مشارکت محلی:** برای افزایش مشروعیت و پذیرش تصمیمات تقسیمات کشوری، انجام نظرخواهی از مردم در مناطق مختلف استان با مشارکت فعال اقوام و گروه‌های مذهبی پیشنهاد می‌شود. این فرآیند مردم سالارانه، نگرانی‌های فرهنگی و اجتماعی را کاهش می‌دهد و انسجام اجتماعی را تقویت می‌کند.

- **طراحی مدل تقسیمات انعطاف‌پذیر مبتنی بر هویت‌های قومی و جغرافیایی:** مدل تقسیمات کشوری باید به گونه‌ای طراحی شود که هویت‌های قومی، مذهبی و جغرافیایی را بیش از پیش به رسمیت بشناسد و امکان اعطای اختیارات نسبی را برای مناطق مختلف فراهم آورد. این رویکرد می‌تواند از طریق ایجاد استان‌های با اختیارات محلی یا مناطق ویژه با اختیارات مدیریتی بیشتر عملیاتی شود.

- **استفاده از فناوری‌های نوین در مدیریت و نظارت توسعه منطقه‌ای:** با بهره‌گیری از فناوری‌های سیستم اطلاعات مکانی (GIS) و مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره، تقسیمات کشوری و تخصیص منابع به صورت علمی و مبتنی بر داده‌های دقیق انجام شود. این روش‌ها امکان تحلیل دقیق‌تر موانع و فرصت‌ها را فراهم، و از تصمیمات سلیقه‌ای جلوگیری می‌کند.

- **برنامه‌ریزی فرهنگی و آموزشی برای تقویت همبستگی اجتماعی:** با اجرای برنامه‌های فرهنگی، آموزشی و رسانه‌ای هدفمند، می‌توان به تقویت همبستگی قومی و مذهبی و کاهش تعصبات کمک کرد. این برنامه‌ها باید با مشارکت نخبگان محلی و سازمان‌های مردم‌نهاد طراحی و اجرا شوند تا زمینه پذیرش بهتر تغییرات ساختاری فراهم شود.

تشکر و قدردانی

این مقاله مستخرج از پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد رشته جغرافیای سیاسی دانشگاه بیرجند با عنوان «بررسی موانع فرهنگی و اجتماعی تقسیم استان سیستان و بلوچستان از منظر جامعه محلی» است و نویسندگان از حمایت‌های دانشگاه بیرجند کمال تشکر و قدردانی را دارند.

سه‌م نویسنده‌گان در مقاله

نویسنده اول (۵۰ درصد)، نویسنده دوم (۳۰ درصد) و نویسنده سوم (۲۰ درصد)

تأییدیه اخلاقی، تعارض منافع

موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

منابع مالی / حمایت‌ها

موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

References

- Abdi Fathabad, A., Safavi Hamami, S. Y., Hossein Bar, M. O., & Namdarzadeh, M. (2024). Explaining regional necessities in Chabahar development. *Political Space Planning*, 6(3), 85-106. <https://doi.org/10.48311/psp.6.3.85> [In Persian]
- Akhabari, M., & Yadollahi, M. (2005). Decision-making process of Khorasan Province division and its political-social effects. *International Journal of Geopolitics*, 1(2), 27-50. <https://doi.org/10.1001.1.17354331.1384.1.2.2> [In Persian]
- Amin, S. (2010). *Capitalism in the age of globalization*. Zed Books. <https://doi.org/10.5040/9781350218888>
- Arefi, M., Mirei, M., & Ziyari, K. (2015). Investigation of unbalanced development and its transformations in Iran's geographical areas (Case study: Lorestan Province). *Geography and Environmental Sustainability*, 5(3), 101-117. [In Persian]
- Arapoglou, V. P. (2009). Territorial cohesion and the European model of society. *Journal of Housing and the Built Environment*, 24 (x), xx-xx. <https://doi.org/10.1007/s10901-008-9132-y>
- Brown, L., & Smith, K. (2021). Identity and local governance: The role of cultural factors in administrative divisions. *Regional Studies*, 55(1), 90-105. <https://doi.org/10.1177/0170840618765014>
- Gallaher, C., Dahlman, C. T., Gilmartin, M., Mountz, A., Shirlow, P., & Dahlman, C. T. (2018). *Key concepts in political geography: Territory*. London: SAGE Knowledge. <https://doi.org/10.4135/9781446279496.n9>
- Gholamrezaei, Y., & Hasan Abadi, D. (2017). Analysis and evaluation of Iran's national

- division system with emphasis on scientific and geographical variables: Case study of Sistan and Baluchestan Province. *Geography Quarterly (Regional Planning)*, 7(29), 277-298. <https://doi.org/20.1001.1.22286462.1396.8.1.16.9> [In Persian]
- He, J. (2022). Subnational territorial reforms and state capacity: Evidence from the developing world. *Global Public Policy and Governance*, 2 (4), xx-xx. <https://doi.org/10.1007/s43508-022-00040-3>
 - Keating, M. (2013). *Rescaling the European state: The making of territory and the rise of the meso*. Oxford University Press. https://doi.org/10.1111/jcms.12229_5
 - Kolossov, V. (2013). *Political geography: Past, present and future*. New York: Routledge.
 - Lee, S., & Park, H. (2020). Multi-criteria decision analysis for territorial planning. *Geographical Analysis*, 52(1), 70-85. <https://doi.org/10.1111/gean.12234>
 - Motaghi, A., Gharbani Sepehr, A., & Amiri, V. (2019). Analysis of factors affecting the promotion of national division levels (Case study: Cities of Chaharmahal and Bakhtiari Province). *Geography (Journal of Iranian Geographical Society)*, 17(63), 92-113. [In Persian]
 - Okunev, I. (2021). *Political geography*. Peter Lang Verlag. <https://doi.org/10.3726/b17747>
 - Pourmousavi, S. M., Mirzadehkouhsahi, M., & Rahnama Qarehkhanebegloo, J. (2008). Political space organization and cultural-functional regions in Iran. *International Journal of Geopolitics*, 4(13), 75-101. <https://doi.org/20.1001.1.17354331.1387.4.13.4.8> [In Persian]
 - Rodríguez-Pose, A. (2018). The revenge of the places that don't matter (and what to do about it). *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 11(1), 189-209. <https://doi.org/10.1093/cjres/rsx024>
 - Smith, J. (2019). Decentralization and regional development: Lessons from global experiences. *Journal of Public Administration*, 25(2), 110-125. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-29367-7>
 - Tatham, M., Hooghe, L., & Marks, G. (2021). The territorial architecture of government. *Governance*, 34 (x), xx-xx. <https://doi.org/10.1111/gove.12603>
 - Valigholizadeh, A., & Yusefi Shatouri, M. (2022). Analysis of administrative-territorial division problems in contemporary Iran. *Political Geography Researches*, 7(1), 201-226. <https://doi.org/10.22067/pg.2022.73342.1101> [In Persian]
 - Wallerstein, I. (2004). *World-systems analysis: An introduction*. Duke University Press. <https://doi.org/10.1215/9780822399018>
 - Zhang, Y., et al. (2022). Spatial analysis in administrative boundary optimization. *Journal of Spatial Science*, 67(2), 145-160. <https://doi.org/10.1080/14498596.2021.2021234>